

TRE SVT-ÄRENDEN PRÖVADE – ALLA FRIADES

Tre SVT-ärenden prövades vid granskningsnämndens senaste möte och samtliga tre friades. Ett inslag i *Aktuellt*, som handlade om att klimatskeptiker var en växande grupp i Sverige, anmäldes av ett 70-tal personer och det friades både gällande opartiskhet och saklighet. Även inslag i *Rapport* om bland annat oro för en rysk storoffensiv mot Ukraina friades både gällande opartiskhet och saklighet. Även *SVT text* och en benämning av en gruppering prövades avseende opartiskhet och saklighet och friades.

GRANSKNING AV KLIMATSKEPTIKERS METODER VAR SAKLIG OCH OPARTISK

FRIAT: *Aktuellt*, SVT2, 2021-09-14, inslag om klimatskeptiker; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 21/03535.

Inslaget handlade om att klimatskeptiker var en växande grupp i Sverige. Programledaren sa inledningsvis: *De använder underkända artiklar och feltolkar statistik, allt för att så tvivel kring klimatforskarnas varningar. SVT har granskat metoderna som används av klimatskeptiker. Efter den senaste IPCC-rapporten som skärpte tonen i sina varningar så har skeptikernas kritik varit intensiv. Och det finns tecken på att deras strategier, de börjar få fäste. En SOM-undersökning från Göteborgs universitet visar att sex procent av den svenska befolkningen kan betecknas som klimatförnekare. Det är en liten men statistiskt säkerställd ökning från året innan. Och den gruppen anser att det är felaktigt att påstå att klimatförändringarna i huvudsak är orsakade av mänskliga aktiviteter.*

I inslaget berättade SVT:s klimatkorrespondent att en liten men högljudd grupp ansåg att IPCC:s forskning var *"manipulerad i syfte att lura allmänheten"*. Korrespondenten nämnde den digitala kanalen Swebbtv. Det sades att den högerpopulistiska kanalen hade stängts ner från Youtube på grund av hatretorik. I inslaget visades videosekvenser med en namngiven person som presenterades som Swebbtv:s klimatexpert och som gjorde uttalanden bland annat om vad han kallade alarmister som kontrollerar media. Korrespondenten sa att klimatexperten blivit ombedd av SVT att förklara sina påståenden men att han inte ville medverka i reportaget.

Därefter sa korrespondenten att klimatskeptiker bland annat spred desinformation genom att feltolka rapporter, hänvisa till underkända vetenskapliga rapporter och vanliga blogginlägg. Ett videoklipp visades från en Youtubekanal där en namngiven person (NN), som presenterades som ingenjör, kritiserade formuleringar om att det råder en kris eller katastrof. Korrespondenten sa att SVT ofta får uppmaningar från klimatskeptiker att tala med NN. Korrespondenten sa sedan: *SVT har gått genom hennes påståenden på Youtube och valt en rad exempel som vi bett henne förklara. Hennes svar visar att hon inte accepterar den etablerade klimatforskningen.*

Därefter visades exempel på en feltolkning i ett av NN:s videoklipp. Korrespondenten sa sedan: *Och trots att NN upprepade gånger erbjudits att medverka i det här inslaget så har hon tackat nej. Hon skriver att hon har blivit starkt avrådd från att låta sig intervjuas av SVT.*

Därefter intervjuades en författare som skrivit en bok där han granskat de som sprider desinformation i klimatdebatten. Han sa bland annat att målsättningen för dessa var att hejda politiska beslut. I inslaget gavs sedan olika exempel på påståenden som sades vara felaktiga och komma från klimatskeptiker.

Korrespondenten sa vidare att en metod var att relativisera klimatforskning och det uppgavs i inslaget att en namngiven riksdagsledamot ifrågasatt IPCC och mediers rapportering på sin blogg. Det uppgavs i inslaget att riksdagsledamoten blivit ombedd av SVT att förklara påståendet.

Inslaget och en efterföljande studiointervju med en forskare anmäldes av ett 70-tal personer som bland annat ansåg att rapporteringen var alarmistisk och ovetenskaplig eller på andra sätt osaklig och partisk.

Inslaget anmäldes även av den i inslaget namngivna NN. Hon ansåg att inslaget brast i opartiskhet och saklighet och kunde definieras som en ren förtalskampanj mot henne. Hon menade att hon som debattör ville ha en vetenskapsbaserad debatt och att SVT nu klumpade ihop henne och andra sakliga debattörer med extrema och antidemokratiska grupper. Hon hade heller inte tackat nej till att medverka utan ville bli intervjuad i direktsändning, vilket inte framgick i inslaget. Hon ifrågasatte även en rad faktapåståenden i inslaget.

SVT skrev i sitt yttrande och efterföljande tilläggsyttranden att det som sades i inslaget var taget ur IPCC:s rapport och dess summeringar. SVT ansåg att IPCC:s rapport var en vederhäftig källa och de tolkningar som gjordes i inslaget var i linje med den etablerade vetenskapen och IPCC:s rapport. Samma formuleringar används i annan medierapportering, vetenskapliga publikationer och i presentationer och sammanfattningar. SVT redogjorde också hur de summeringar som görs för beslutsfattare har tydlig grund i IPCC:s vetenskapliga rapporter. Den sakliga grunden för ett antal påståenden i inslaget redovisades.

SVT anförde vidare att många av anmälarna tog fasta på sådant som låg utanför inslagets innehåll. Premissen var, som den framfördes tydligt i påannonseren, att granska hur klimatskeptiker bidrar till att skapa misstro mot de varningar som kommer från klimatforskningen genom bland annat IPCC:s rapporter.

Vad gällde anmälan från NN så redogjorde SVT för hur hon sökt allmänhetens uppmärksamhet för sin kritiska syn på IPCC:s rapporter och mediernas bevakning. Som inflytelserik debattör måste hennes påståenden kunna granskas. Av handlingar i ärendet framgick att hon erbjudits möjlighet att besvara frågor i bandad intervju och i skriftlig form. SVT anförde att det var upp till programföretaget att styra över formen för medverkan och att ämnets komplexitet inte gjorde sig enkelt för ett direktsänt format.

Granskningsnämnden konstaterar att inslaget i första hand inte handlade om slutsatser från klimatforskare, utan om att gruppen klimatskeptiker ökat något och på vilka sätt detta kan komma till uttryck. Det framgick av inslaget att flera klimatskeptiker bland annat misstror slutsatser från IPCC-rapporter. Enligt nämndens mening strider det inte mot kraven på opartiskhet och saklighet att sända ett inlägg med denna infallsvinkel, och där SVT utgått från slutsatser från i FN:s IPCC-rapport och dess summeringar. Nämnden ansåg därför att SVT har visat grund för de sakuppgifter som finns i inslaget och som anmälarna vänder sig mot. Nämnden anser inte att användningen av begreppen klimatskeptiker eller klimatförnekare i just det här sammanhanget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Nämnden konstaterar att inslagets infallsvinkel innebar kritik mot flera namngivna individer som var av sådan karaktär att den krävde en möjlighet till bemötande. Av ärendet framgick att samtliga fått möjlighet till replik. Inslaget stred därför inte mot kravet på opartiskhet i denna del. Att SVT inte

närmare redogjorde för vilka skäl NN hade för att inte medverka i det förinspelade inslaget ändrade inte den bedömningen.

Det uttalande som SVT:s korrespondent gjorde i inslaget om att NN:s svar "visar att hon inte accepterar den etablerade klimatforskningen" var visserligen värderande men rymdes inom SVT:s kommentarsskyldighet. Uttalandet medförde därför inte att inslaget stred mot sändningstillståndet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medförde inte heller att inslaget stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

RAPPORT FRIADES FÖR INSLAG OM ORO FÖR RYSK STOROFFENSIV MOT UKRAINA

FRIAT: Rapport, SVT1, 2021-12-16, kl. 19.30, inslag om utrikespolitik och internationella konflikter; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 21/04853.

Ärendet gällde flera inslag som sändes direkt efter varandra samma dag som Natos generalsekreterare hade haft ett möte med Ukraina.

I det första inslaget visades bilder från dagens möte och programledaren sa följande: *I Bryssel har Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg haft möte med Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj. Och ämnet var den ryska militära uppladdningen längs Ukrainas östra gräns. Och Stoltenberg betonade att försvarsalliansen stöder Ukrainas självständighet och han varnade för att Rysslands agerande underminerar stabiliteten i Europa.*

I ett utdrag från en presskonferens sa Jens Stoltenberg: *"Vi kompromissar inte om Ukrainas rätt att välja sin egen väg. Vi kompromissar inte om Natos rätt att skydda och försvara våra allierade. Och vi kompromissar inte om att Nato har ett partnerskap med Ukraina. Det rör försvaret och hotar inte Ryssland. Det är Ryssland som är angripare."*

Det andra inslaget var en direktrapport från SVT:s Brysselkorrespondent från det EU-toppmöte som fortfarande pågick. Han fick frågor om flera ämnen av programledaren och berörde Ukrainakonflikten helt kort när han talade om vad som kunde väntas senare under kvällen eller natten: *"Ett resultat vi kan vänta oss är ett kraftfullt uttalande kring Ukraina, där står EU enat att det är inte acceptabelt med rysk truppförflyttning vid gränsen men några sanktioner blir det nog förmodligen inte beslut om redan här i kväll."*

Det tredje inslaget påannonserades på följande sätt:

"Ja, den internationella oron växer nu för en rysk storoffensiv mot Ukraina. I Georgien ser många läget som en direkt parallell till den egna historien, och en stor majoritet georgier vill nu se ett Nato-medlemskap."

Därefter följde ett reportage från Georgien där en georgisk flykting och en georgisk oppositionspolitiker intervjuades om sin syn på Georgiens erfarenheter av en väpnad konflikt med Ryssland. Reportern sa bland annat: *"Stridigheter mellan regeringen och ryskstödda utbrytarregioner har blossat upp flera gånger och 2008 invaderade Ryssland Georgien. Tidigare samma år hade Georgien tillsammans med Ukraina fått besked om framtida plats i försvarsalliansen Nato. När Ryssland nu samlar trupper vid gränsen till Ukraina ser många tydliga paralleller."* Därefter intervjuades en oppositionspolitiker som uttryckte stark kritik mot Rysslands agerande. Reportern påpekade i inslaget att Ryssland å sin sida kallar georgiskt och ukrainskt medlemskap i Nato en "röd linje som inte får korsas".

En anmälare anförde sammanfattningsvis att ingen som representerade en rysk ståndpunkt fick komma till tals i inslaget. Han ansåg också att uttalandena om att Ryssland var angripare och att Ryssland angripit Georgien var osakliga.

SVT fick yttra sig över opartiskheten och skrev i sitt yttrande att utgångspunkten för nyhetsrapporteringen den aktuella dagen var mötet mellan Natos generalsekreterare och Ukrainas president. Några kommentarer till detta hade inte kommit från den ryska ledningen under dagen.

Inslagen var del av den löpande nyhetsbevakningen kring situationen i området. Konflikten hade pågått i många år och SVT påpekade att det i nyhetsprogrammen är en omöjlighet att i varje enskilt inslag redovisa alla perspektiv på en komplicerad och långdragen konflikt. Däremot strävar redaktionerna efter att över tid tillföra alla relevanta perspektiv. En vecka senare, den 23 december, hade den ryska presidenten Vladimir Putin sin årliga presskonferens och kommenterade där konflikten. Detta ledde till inslag i alla SVT:s tre nyhetsprogram på kvällstid utan att övriga parter i konflikten medverkade. Även andra samhällsprogram i SVT, som *Agenda*, *Utrikesbyrån* och *Dokument utifrån* har belyst konflikten från olika utgångspunkter.

Det riktades kritik i inslagen mot det ryska agerandet, både från Natos generalsekreterare och från de personer som intervjuas i reportaget från Georgien. Det var till exempel Natos generalsekreterare som talar om Ryssland som "angripare". Dessa personer är enligt granskningsnämndens tydliga praxis tillfälliga medverkande för vilka kraven på opartiskhet och saklighet är lägre än för SVT:s företrädare. När det gällde frågan om företrädare för den ryska sidan av konflikten borde ha fått komma till tals för att kommentera kritiken i direkt anslutning till inslagen ansåg SVT det inte var nödvändigt, eftersom kritiken inte innebar något tydligt personangrepp eller kritik av sådan art att den kritiserade bör ha rätten att komma till tals i samma sammanhang. Nämnden har i tidigare beslut konstaterat att politiska partier får godta en relativt långtgående kritik innan det krävs att partierna i fråga måste ges tillfälle att besvara kritiken. Detta bör självfallet också gälla för stater, ansåg SVT.

Granskningsnämndens beslut var kortfattat. Nämnden konstaterade att inslagen bland annat handlade om att Ryssland ökat sin militära närvaro vid Ukrainas gräns och om oron för en väpnad konflikt. Mot bakgrund av vad som enligt nämnden får anses rymmas inom SVT:s kommentarsskyldighet kunde nämnden inte finna att inslagen stred mot kravet på opartiskhet. Vad anmälaren hade anför medförde inte heller att nämnden ansåg att inslagen stred mot kravet på saklighet.

BENÄMNING AV GRUPPERING FRIADES

FRIAT: SVT Text, sid. 135, 2021-12-04, sändning om en EU-grupp för högernationalister; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 21/04870.

Den sända texten löd: *EU:s högernationalister går samman/ En rad extrema högerpartier och ultranationalistiska grupper har enats om att rösta gemensamt i flera frågor i Europaparlamentet, rapporterar AFP. Överenskommelsen slöts i ett möte i Warszawa i Polen under lördagen där frågor som rör bland annat suveränitet och migration finns på agendan. Sammanslutningen blir EU-parlamentets näst största politiska gruppering. Bland deltagarna fanns bland andra ungerske premiärministern Viktor Orbán, franska oppositionspolitikern Marine Le Pen och värden Jaroslaw Kaczynski från styrande partiet PIS.*

En anmälare anförde huvudsakligen att det ungerska regeringspartiet Fidesz inte kan klassas som ultranationalistiskt eller ett extremt högerparti och att partiet svartmålas genom benämningarna av grupperingarna. Anmälaren ansåg att texten därmed stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SVT fick yttra sig och anförde i huvudsak att det som stod i texten var att "extrema högerpartier" och "ultranationalistiska grupper" hade enats om att rösta gemensamt i vissa frågor i Europaparlamentet. Benämningarna var kortfattade och samlande beskrivningar för en svensk publik, av grupper och partier som sinsemellan i varierande grad, enligt svenska mått hade gemensamt att de bland annat låg till höger om höger. Som framgår av formuleringarna fanns olika inriktningar inom gruppen. På samma sätt som "extrema" indikerade en position längre bort från "höger" användes formuleringen "ultra" för att indikera positionen när det gällde ultranationalistiska grupper. I sammanhanget bedömdes detta relevant. Formuleringarna användes av de flesta svenska medier som beskrev den aktuella grupperingen. Detta angav, som framgår, inte mer detaljerat hur till exempel Viktor Orbáns, Marine Le Pens eller Jaroslaw Kaczynskis partier skiljde sig åt eller var de respektive partierna låg på de olika skalorna.

När det gäller det nationalkonservativa ungerska partiet Fidesz ligger de långt högerut på vänster-högerskalan och till höger om den konservativa kristdemokratiska partigruppen EPP i Europaparlamentet varifrån de blev avstängda 2019 med krav på bland annat yttrandefrihet, förändring av rättsstaten och värderingar. Detta resulterade i att Fidesz lämnade EPP 2021. Partiets utveckling under senare år har bland annat inneburit att de demokratiska processerna i ungerska parlamentet har underminerats, rättssystemet i Ungern har försvagats och pressfriheten har kringkurits. Orbans politik har fått kritik av organ som Europarådet, EU-parlamentet och EU-kommissionen. Organisationen Freedom House bedömer att Ungern har upphört att vara en demokrati och är enbart "delvis" fritt.

Granskningsnämnden bedömde att sändningen handlade om ett möte som resulterat i en ny överenskommelse mellan ett antal partier i Europaparlamentet. Begreppen "extrema högerpartier" och "ultranationalistiska grupper" användes som samlingsbegrepp för att beskriva den aktuella parlamentariska partigruppen. I sändningen nämndes att bland annat den ungerska premiärministern Viktor Orbán fanns bland deltagarna. Nämnden, som konstaterar att bara det polska partiet PiS nämndes och att det inte stod något om vilket sorts parti Fidesz är, anser att sändningen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!